

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра спортивної медицини, здоров'я людини

Хавелко Г.С.

**ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ В УМОВАХ ПРЕВЕНТИВНОГО
ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Лекція з навчальної дисципліни

„Методика проведення превентивної виховної роботи ”

для студентів спеціальності 014.14 Середня освіта (здоров'я людини)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри спортивної
медицини, здоров'я людини

„28” серпня 2019 р. Протокол №
1

Зав.каф _____ Шиян О.І.

Львів 2019

Тема. ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ В УМОВАХ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

План

1. Партнерська взаємодія навчального закладу з батьками.
2. Мета взаємодії сім'ї і навчального закладу.
3. Завдання взаємодії сім'ї і навчального закладу.
4. Форми і методи партнерської взаємодії навчального закладу з батьками.

1. ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ

Коли йдеться про партнерську взаємодію у формуванні превентивного виховного середовища, передусім маються на увазі взаємовідносини школи і сім'ї, які мають довготривалу історію.

Як будь-яка дорога починається з перших кроків, а будь-яка будівля — з фундаменту, так і становлення людської особистості бере початок у сім'ї. Адже саме в родині під наглядом та з допомогою батьків дитина пізнає навколишній світ, тут проходить її громадянське становлення, формується світогляд. Другою важливою для розвитку дитини соціальною інституцією постає школа. В. Сухомлинський наголошував, що із сім'ї протоптується стежка до школи; на моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи, а вже тоді на життєву дорогу ведуть дітей два розуми, два досвіди, здобуті у сім'ї та школі.

Отже, школа і сім'я — два важливих соціальних інститути, від узгоджених дій яких залежить ефективність виховання і соціалізації дитини, а виправлення кризової ситуації у світі дитинства є прямо пропорційним спільності зусиль педагогів та родин учнів у формуванні превентивного

виховного середовища і в розбудові виховних систем навчальних закладів. Проблема взаємодії сім'ї і навчального закладу, родин учнів і вчителів «як засобу позитивного впливу на дитину, підтримки формування та розвитку її особистості» (Т. Кравченко) — досить звичне явище для педагогічної теорії й практики. З цього приводу упродовж багатьох століть висловлювали думки провідні мислителі, громадські діячі, філософи, педагоги, психологи. Але й до сьогодні питання не втрачає своєї актуальності, бо зміни, які відбуваються в освіті, потребують перегляду звичних поглядів, установок не лише у царині виховання підростаючого покоління, а й у взаємовідносинах школи та сім'ї.

Щоб виховати життєво компетентну, творчу особистість, здатну до саморозвитку і самовдосконалення, необхідно, щоб навчальний заклад і батьки діяли як партнери. В основі цього партнерства мають бути: єдність устремлінь, поглядів на виховний процес, спільно вироблені цілі, виховні завдання та шляхи досягнення окреслених результатів, можливість ділитися позитивним досвідом, знаннями. Щодо взаємодії сім'ї і школи, вона може бути представлена як складний процес взаємовпливу цих соціальних інститутів один на одного, «реалізація зв'язків і відносин суспільної установи і малої групи, головною метою якого є виховання дитини протягом усіх років навчання». Дослідники (наприклад, Т. Кравченко) розглядають взаємодію сім'ї і школи як систему, тобто «сукупність взаємопов'язаних компонентів, які утворюють повне ціле у своїй будові та функціонуванні», що діє за внутрішньо притаманними їй законами і характеризується цілями і завданнями, програмуванням результату; це «виділена на основі певних ознак упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, об'єднаних спільною метою функціонування та єдністю управління, що вступають у взаємодію із середовищем як цілісна єдність».

2. МЕТА ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

Мету взаємодії сім'ї і навчального закладу вбачають у:

- досягненні узгодженості у вихованні дітей, яке здійснюється школою і сім'єю, «не применшуючи інтереси один одного і поєднуючи зусилля для досягнення кращих результатів»;

- налагодженні співробітництва батьків і педагогічних колективів загальноосвітніх навчальних закладів для надання батькам допомоги в сімейному вихованні та активізації їх на матеріально-фінансову допомогу школі;

- забезпеченні «єдності виховних цілей та ідеалів сім'ї і суспільства», «розумному об'єднанні можливостей, зусиль в організації життєдіяльності школярів»; створенні саморозвивальної системи, за якої саме батьки ініціювали б і зміцнювали шкільні традиції, відчуваючи себе повноцінними учасниками всього, що відбувається у школі;

- вивченні соціального замовлення батьків як передумови «організації соціально значущої діяльності й розширення співдружності дітей і дорослих»; всіляке врахування інтересів дитини, що дасть змогу краще її пізнати, побачити в різних ситуаціях, зрозуміти індивідуальні особливості, розвинути її здібності, сформувати ціннісні життєві орієнтири, подолати негативні вчинки і прояви у поведінці.

3. ЗАВДАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.

Важливою умовою досягнення взаємодії сім'ї і навчального закладу є визначення чітких виховних завдань, які найбільш повно можуть бути вирішені саме під час спільної діяльності, а не через окремі дії кожного із цих соціальних інститутів. Серед них важливе місце відводиться таким, як: забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів і суспільних вимог; сприяння набуттю дітьми та учнівською молоддю соціального досвіду; спонукання зростаючої особистості до протидії аморальності, правопорушенням, бездуховності.

Навчальний заклад і сім'я є двома важливими інститутами соціалізації дитини, кожен з яких виконує властиві лише йому специфічні функції. До таких

функцій відносять: прогностичну, комунікативну, організаційну, контрольну, корекційну

Навчальний заклад сприяє інтеграції (уніфікації) дитини у соціум, а сім'я покликана забезпечувати індивідуалізацію (диференціацію) дитячого розвитку. Взаємодія навчального закладу і сім'ї може виступати ефективним засобом індивідуалізації розвитку дитини і побудови (оптимізації) позитивних міжособистісних відносин.

Робота з колективом батьків має великі педагогічні можливості, а саме: широке педагогічне інформування, обмін досвідом, створення в необхідних випадках громадської думки, залучення батьків до участі у житті класу. Така робота ведеться у двох напрямках: підвищення педагогічної культури батьків і у зв'язку з цим вдосконалення виконання ними обов'язків вихователів своїх дітей та об'єднання батьків у згуртований колектив, діяльність якого спрямована на підвищення рівня навчально-виховної роботи з усіма учнями класу.

Головне завдання цієї роботи — активізувати виховну роботу сім'ї, надати їй цілеспрямованого і суспільно значущого характеру. Провідна форма роботи з колективом батьків — класні батьківські збори. Це громадський орган, який своїми рішеннями визначає завдання, зміст і напрями роботи батьківського колективу класу у навчальному закладі, а також виховання дітей у сім'ї. На класних зборах батьків систематично знайомлять з метою і завданнями, змістом і формами виховання учнів у навчальному закладі, обирають батьківський комітет, актив, який міг би організувати дієву допомогу школі, підбивають підсумки роботи з учнями за певний час у певному напрямі виховання, вирішують організаційні й господарські питання.

4. ФОРМИ І МЕТОДИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ.

Ефективність класних зборів значною мірою залежить від вибору для обговорення актуальних педагогічних проблем. Класні батьківські збори можуть бути побудовані по-різному. Основна частина зборів — повідомлення

психолого-педагогічної інформації — може знайти свої вираження у лекції, бесіді, диспуті, дискусії. Можна зазначити окремі статті, добірки уривків з творів класиків педагогічної і художньої літератури, поставити проблемні запитання, це активізує слухачів, стимулює обмін думками. Метою батьківських зборів може бути не лише підвищення педагогічної культури, а й згуртування батьківського колективу, підбиття підсумків навчально-виховної роботи, обговорення нагальних проблем життєдіяльності класу тощо.

Консультації — форма роботи з батьками, яка передбачає надання фахівцями допомоги батькам з різних проблем родинного виховання. Ці проблеми не передбачувані для педагога-консультанта, тому консультування вимагає від нього не тільки глибокої підготовки, але й уміння проаналізувати проблему, виділити її причини та наслідки, володіння системним підходом у розв'язанні проблем. Консультації можуть бути: за кількістю сімей — масовими, груповими, індивідуальними; за участю членів сім'ї — з усією сім'єю, з батьком, матір'ю і дитиною; за місцем проведення — у школі, вдома; за терміном — плановими і неплановими. Час і дата проведення планових консультацій визначається заздалегідь. Як правило, такі консультації тісно пов'язані з темами колективних занять.

Консультації передбачають проведення анкетування, бесіди, спостереження, тестування, і тому консультанти повинні мати всі необхідні засоби для цього на своєму робочому місці. Мета консультацій — швидке раціональне розв'язання проблеми, надання необхідної інформації, поради, рекомендації, спрямування до самоаналізу.

Консультація може плануватися заздалегідь або проводитися у разі необхідності (за ініціативою батьків чи вчителів). Вона сприяє розвитку позитивного ставлення до взаємодії сім'ї та школи, засвоєнню педагогічних знань батьками, формуванню педагогічної майстерності.

Індивідуальні консультації корисні тим, що батьки одержують адекватне уявлення про шкільні справи і поведінку своєї дитини, вчитель — необхідні йому дані для глибшого розуміння проблем кожного учня. Обмін інформацією

з обох сторін призводить до взаємної згоди щодо конкретних форм батьківського сприяння школі та навпаки. Консультації передбачають надання порад і рекомендацій батькам щодо шляхів розв'язання проблеми на основі такого підходу: «Ми стоїмо перед загальною проблемою. Що ми можемо зробити для її вирішення?» Темі консультацій: «Права дитини в сім'ї, навчальному закладі»; «Права дитин на гідний рівень життя»; «Як обговорити небезпеку насильства зі своєю дочкою»; «Як допомогти дитині зберегти репродуктивне здоров'я»; «Підліткова субкультура: як заборонити чи як зрозуміти»; «П'ять шляхів до серця дитини»; «Здорова дитина — щаслива родина»; «Як виховати моральну і конкурентоздатну особистість». Під час консультацій батькам можна надавати інформацію про установи і заклади (національну «гарячу лінію» із запобігання насильства, телефони довіри, освітні та соціальні установи), де вони і діти зможуть отримати відповіді на питання, що їх цікавлять з певної проблематики.

Онлайн-консультації. Поруч із традиційними формами реагування на факти ухилення дітей від навчання, такими, як накази по школі, засідання педагогічних рад, методичних об'єднань класних керівників, піклувальних рад, шкільних рад з профілактики бездоглядності, правопорушень і шкідливих звичок, широко використовується потенціал учнівського самоврядування та батьківської громадськості.

Педагогічний консилиум — це форма спілкування учнів, учителів, батьків, метою якої є: цілісне, різнобічне вивчення особистості учня, вироблення єдиної педагогічної позиції щодо його індивідуальної навчально-виховної траєкторії; визначення головних напрямів удосконалення виховного процесу зусиллями вчителів, батьків, самого учня; вироблення рекомендацій щодо організації необхідної корекції (запровадження тренінгів спілкування, особистісного розвитку, лідерства, оволодіння методикою аутотренінгу, підвищення самооцінки тощо). Тематами можуть бути: «Як поводити себе в новому дитячому колективі»; «Як запобігти насильству в дитячому колективі»; «Інтеграція дітей з девіантною поведінкою в активне життя шкільної спільноти»; «Як знизити

рівень шкільної тривожності»; «Психолого-педагогічний супровід особистісного розвитку дитини».

Сучасні батьки мають досить високий освітній рівень. Це дозволяє їм надавати посильну допомогу своїм дітям у навчанні. Але методика навчання за новими програмами їм недостатньо відома, крім того значно оновився зміст багатьох предметів (історія, література). Тому проведення відкритих уроків для батьків надасть їм змогу ознайомитись з методикою викладання і добору матеріалу вчителем, вимогами до учнів у процесі навчання з окремих предметів, навчальними можливостями своїх дітей. Це допомагає запобігти непорозумінням між вчителем і батьками з приводу навчальних успіхів їхніх дітей. Особливо важлива така форма роботи для батьків учнів молодших класів. Зустрічі за «круглим столом». Мета їх проведення — виробити спільні дії вчителів, батьків, узгодити чи визначити свої позиції, порадитись. Такі зустрічі дозволяють розширити виховний кругозір не тільки батьків, а й самих педагогів. Вони розвивають педагогічне мислення, почуття приналежності до спільного пошуку правильних шляхів, форм і методів виховання. Упродовж навчального року варто влаштовувати одну-дві такі зустрічі. Запрошуються батьки дітей із паралельних класів або певного вікового періоду, педагоги, фахівці різних галузей. На обговорення виносяться актуальні теми, наприклад: «Учитель і сім'я — етика стосунків», «Як і чому нас вчать діти», «Підлітки: шляхи дорослішання», «Наші діти на порозі кохання». Демонстрація фільмів на педагогічну тематику. Образна форма цього методу дозволяє глибоко розкрити сутність педагогічної проблеми або теми, яку необхідно розглянути.

Сильні сторони методу — наочність, емоційність, але проблеми можуть виникнути з пошуком обладнання для демонстрації. Якщо в класі (чи закладі) не має відео-пари, то слід заздалегідь домовитися з батьками про допомогу (це може бути одним з педагогічних доручень). Індивідуальна робота з батьками. Її мета — вивчити виховний потенціал кожної родини, віднайти індивідуальний підхід до батьків і дітей, підтримувати постійний зв'язок із сім'ями учнів, домогтися єдності виховних впливів сім'ї та вчителя.

Інші методи - відвідування родини учня, індивідуальні консультації, індивідуальні бесіди батьків з учителем, індивідуальні спостереження, підготовка творчих колективних справ, реалізація проектів тощо (зміст взаємодії може бути різноманітним, але головною метою є педагогічна просвіта батьків).

Цінність індивідуального підходу полягає в тому, що він дозволяє батькам і вчителю при виборі виховної стратегії врахувати індивідуальні особливості школяра, активно і цілеспрямовано впливати на його розвиток, а також у тому, що вони спонукають батьків відкрито звертатись по допомогу до педагогів, радитися з ними в складних виховних ситуаціях. Як бачимо є багато форм і методів педагогізації батьків, що витримали випробування часом, але нам хотілось би привернути увагу до відносно нових або оновлених, доволі ефективних, які з різних причин іще не набули широкого розповсюдження.

Піклувальні (опікунські) Ради. Якщо ми хочемо досягти виховної мети, ми маємо прагнути, аби більша кількість учасників педагогічної взаємодії брали активну участь у розбудові превентивного виховного середовища навчального закладу, стали суб'єктами його формування. Вони можуть бути як колективними (професійні спільноти, Піклувальні Ради, Батьківські Ради, методичні об'єднання класних керівників, Ради профілактики, органи учнівського самоврядування, дитячі громадські організації), так і індивідуальними (педагоги, діти, батьки, партнери — особи, що ухвалюють рішення, депутати, соціальні працівники, лікарі, спортсмени, актори, «зірки» шоу-бізнесу тощо). Однак, Піклувальні Ради (далі — ПР) вигідно вирізняються із цього переліку.

Правильно, педагогічно доцільно організована діяльність ПР надає потужного імпульсу розвитку закладу. Зазвичай, ПР очолюють відомі, шановані в громаді люди з числа осіб, що ухвалюють рішення і можуть впливати на зміст місцевої політики щодо освіти (наприклад, ПР Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету ім. Т. Шевченка довгий час очолював перший Президент України Л. М. Кравчук), а до їхнього

складу входять найбільш активні батьки, депутати місцевих рад, представники приватних бізнесових структур, силових установ, підприємств-шефів, Церкви. ПР мають право створювати благодійні фонди і залучати додаткові кошти на розвиток та утримання навчального закладу, відкрито лобювати інтереси дітей у місцевих органах державної влади і місцевій громаді.

Сучасний директор зробить усе, щоб в його школі працювала дієва Піклувальна Рада. Зрозуміло, що повноцінне родинне виховання прийде з належним оволодінням батьками сучасними психолого-педагогічними знаннями і вмінням застосовувати їх на практиці, а у підсумку — набуттям компетенцій відповідального батьківства.

У процесі родинного виховання потрібна правильна та цілеспрямована організація впливів на дитину, спрямована ґрунтовним педагогічним знанням. «До сім'ї організація впливу на дитину повинна прийти через широку педагогічну пропаганду, через приклад кращої сім'ї, через підвищення вимог до сім'ї», — твердив А. Макаренко. Про нагальну потребу педагогічної підготовки батьків писав і К. Ушинський. «... Батьки, — зазначав він, — закладають перші зерна майбутніх успіхів чи неуспіхів виховання.

Зрозуміло без пояснень, як важливо для них у цьому випадку набути педагогічних знань». Цілком зрозуміло, що у підвищенні психолого-педагогічної культури батьків провідна роль повинна належати школі, яка має забезпечувати ознайомлення родин учнів із сучасними ефективними підходами до виховання і розвитку дітей, сприяти встановленню продуктивної співпраці всіх учасників педагогічної взаємодії.

Форми і методи партнерської взаємодії навчального закладу з батьками, що витримали випробування часом, постійно доповнюються новими, доволі ефективними, які з різних причин іще не набули широкого розповсюдження.

Література:

1. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Ольга Єжова. — Суми : МакДен, 2011. — 412 с.
2. Оржеховська В.М. Превентивна педагогіка: навч. посіб. / В.М. Оржеховська, О. І. Пилипенко. — О. : ТОВ «Інтерпрінт», 2006. — 284 с.
3. Оржеховська В.М. Про концепцію превентивного виховання / В.М. Оржеховська // Практична психологія і соціальна робота. — 1999. — № 5
4. Оржеховська В.М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх : навч. посіб. / В.М. Оржеховська, Т.Є. Федорченко. — Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А. — 2008. — 375 с.
5. Федорченко Т. Є. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : монографія / Тетяна Федорченко. — Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2011. — 488 с.